

Исидора ТОЧАНАЦ РАДОВИЋ*

Историјски институт
Београд

АРХИЈЕРЕЈСКИ СИНОД ИЗ 1774. ГОДИНЕ О РАЗРЕШЕЊУ ЗАПОВЕДНИХ ПРАЗНИКА**

Анстракт: На заседању Архиепископског синода Карловачке митрополије 1774. године расправљано је о другој редукацији православних верских празника. Захтев државних власти био је да се знатно смањи број заповедних празника, као и то да се разреше празници посвећени Србима светитељима. У раду су представљена два документа настала током заседања Синода. Први садржи списак непокретних празника за које је Синод у почетку сматрао да не смеју бити разрешени. Иако то није било коначно решење, ова одлука указује на покушај Синода да се одупре притисцима из Беча. Други документ садржи примедбе владара на дотадашњи рад Синода и нове захтеве који показују у ком је правцу реформа календра верских празника ишла до краја заседања Архиепископског синода.

Кључне речи: Архиепископски синод, календар верских празника, заповедни празници, разрешење празника, Срби, Карловачка митрополија, Хабзбуршка монархија, 18. век.

Однос хабзбуршких државних власти према верским празницима променио се од доласка на власт Марије Терезије (1740–1780). У складу с потребом државе да повећа продуктивност поданика свих вероисповести, а тиме и своје приходе, иницирано је смањење броја верских празника. Државним властима нису сметали празници као обележје вере и побожности, већ чињеница да је било превише заповедних, тј. оних празника који су прослављани нерадно. Празничним

* isidora.tocanac.radovic@iib.ac.rs

** Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Од универзалних царстава ка националним државама. Друштвене и политичке промене у Србији и на Балкану* (Ев. бр. 177030).

данима нису смели да се обављају одређени послови, углавном на њиви и ван куће. Намера је била да се укидањем, тј. разрешењем верских празника као нерадних дана, повећа број радних дана у години. Тако је, после две деценије борбе и преговора са папом, 1771. године реформисан римокатолички календар у коме је остало само 18 празничних нерадних дана. Исти број празника задржан је и у унијатском календару после реформе извршене 1773. године.¹

Укидање православних заповедних празника текло је кроз три фазе током реформе извршене у Карловачкој митрополији у другој половини 18. века. Редуковање броја празника спроведено је преко Архијерејског синода, чија је заседања контролисао царскокраљевски комесар и вршио велики притисак на епископе да испуне захтеве владара. У првој фази реформе, од 1769. године, у највећем броју укинута су заповедни празници посвећени руским светитељима и ти дани су постали радни. Разрешење заповедних празника мањег значаја и празника посвећених мученицима и апостолима, као друга фаза, започело је на заседању Синода 1774. године. Тај процес завршен је трећом редукцијом 1786. године, када су разрешени и празници посвећени јеванђелистима. После три реформе, од 121 покретног и непокретног заповедног празника, у православном календару остало их је 31. Три православна народа у Хабзбуршкој монархији славила су 28 заједничких заповедних празника и по један национални. Свети Сава успостављен је као национални празник за Србе, Св. Константин и Јелена за Грке, а Св. Петка за Влахе.²

Друга фаза реформисања православног календара празника почела је на заседању Архијерејског синода 1774. године. Због захтева

¹ F. A. J. Szabo, *Kaunitz and enlightened absolutism 1753–1780*, Cambridge 1994, 213, 234; М. Костић, *Гроф Колер као културнопросветни реформатор код Срба у Угарској у XVIII веку*, Београд 1932, 132, 142–144. У реформисаном римокатоличком календару као нерадни дани остали су само велики празници: покретни Ускрс и Духови који се нерадно славе по два дана, и непокретни Божић, Свети првомученик Стефан (као други дан Божића), Почетак године, Три краља, Вознесење Господње, Телово или Брашанчево, пет Богородичиних празника (Сретење, Благовести, Успење, Рођење, Зачеће), Свети апостоли Петар и Павле и Сви свети. Било је дозвољено и слављење једног националног празника, односно свеца-заштитника хабзбуршких држава и покрајина. Нерадни су били и сви недељни дани у току године. (*Sammlung aller k.k. Verordnungen und Gesetze vom Jahre 1740 bis 1780* [Kropatscek J. (Hg.)], В. 6, Wien 1786, 407–416).

² Више о разрешењу заповедних празника види у: И. Точанац Радовић, *Српски календар верских празника и терезијанска реформа*, Зборник МС за историју 91 (2015) 7–38.

владара да се, између осталих, разреше и заповедни празници посвећени Србима светитељима, та друга редукција имала је поред верских и политичка обележја. Првобитни захтев владара, саопштен епископима преко комесара генерала барона Матезена, био је да се из постојећег календара, који је садржао 76 празника, још који *извади* и *дишпендира*, тј. разреши.³ Према предлозима састављеним у Бечу, било је извесно само то да у новом календару треба да буде 17 великих празника, а са мањим разликама тај списак је личио на реформисани римокатолички календар.⁴ О другим празницима, који би према мишљењу Синода требало да остану заповедни, вођени су дуги и тешки преговори. На почетку расправе о реформисању календара епископи су пристали да разреше 20 заповедних празника, инсистирајући на томе да у календару као *црвено слово* остану празници посвећени Србима светитељима. Ту одлуку саопштили су Марији Терезији септембра 1774. године.⁵

Одлука Синода, међутим, није задовољила државне власти, не само због броја предложених празника. Један од разлога незадовољства владара могла је бити и чињеница да су поједини празници које је Синод предложио за „разрешење“ били разрешени још 1769. године, или раније нису ни били заповедни.⁶ У даљем току заседања Синода захтевано је укидање још празника, а притисак државних владара ишао је највише у правцу разрешења празника посвећених Србима светитељима. Уместо њих, Синод је требало да изабере једног светитеља као *Патрона* српског народа, по моделу раније уведених римокатоличких празника посвећених свецима-заштитницима хабзбуршких држава и покрајина. Празник

³ Архив Српске академије наука и уметности у Сремским Карловцима (АСАНУК), фонд Митрополитско-патријаршијски архив Б, 1774/125; Д. Руварац, *Рад синодски 1774. и 1775*, Српски Сион XIII (1903) 649.

⁴ Заповедни празници који нису били доведени у питање су: Рођење Пресвете Богородице, Св. Јован Златоусти, Ваведење Пресвете Богородице, Св. Никола, Божић, Сабор Пресвете Богородице као други дан Божића, Обрезање Господње, Богојављење, Сретење, Благовести, Рођење Јована Крститеља, Свети апостоли Петар и Павле, Преображње Господње, Успење Пресвете Богородице, Усековање главе Св. Јована Крститеља, и покретни празници Ускрс и Духови (АСАНУК, фонд Свети Архијерејски Синод (Синод), 1774/263).

⁵ АСАНУК, Синод, 1774/195.

⁶ На списку који је Синод послао Марији Терезији налазили су се, између осталих, празници слављени 1. септембра (Почетак Индикта) и 15. маја (Св. Исаија Ростовски) који су разрешени 1769. године, као и 17. април (Преподобни Зосим Соловецки) који није ни био заповедни. Датуми су наведени према старом календару.

посвећен том светитељу требало би да буде слављен као национални празник. Епископи су обавештени да је за национални празник Грка већ одређен 21. мај (према старом календару) – Свети Константин и Јелена. Пред Синод су постављени и други захтеви, међу којима и они везани за изглед будућег штампаног календара.⁷

Нису познати сви детаљи синодске расправе. Неспорно је да је притисак комесара генерала Матезена на епископе био јак. Стога је, резултат рада Архијерејског синода било разрешење 32 заповедна празника, међу којима су и они посвећени Србима светитељима.⁸ У календару је остао само један српски празник – Свети Сава, установљен на заседању Синода као национални. Од 1774. године Срби и Грци славили су као заповедне 43 заједничка и по један национални празник.⁹

Друга фаза реформе православног календара празника, међутим, није била завршена на Архијерејском синоду. Мимо одлука Синода и, према свему судећи, без знања карловачког митрополита Вићентија Јовановића Видака, 1779. године државне власти разрешиле су као заповедне празнике трећи дан Божића, Ускрса и Духова.¹⁰

Документа која представљамо у овом раду настала су током заседања Архијерејског синода 1774. године. Реч је о концептима писаним ћириличним писмом, који се чувају у Архиву Српске академије наука и уметности у Сремским Карловцима, у фонду Свети Архијерејски синод. Концепти нису датирани нити потписани.

Први документ насловљен је *Назнаменованије* и садржи списак непокретних заповедних празника на чије разрешење Синод у почетку није пристајао. Списак је највероватније начињен у време када је

⁷ АСАНУК, Синод, 1774/263.

⁸ Године 1774. разрешени су српски заповедни празници 24. септембар (Св. Симеон, односно Стефан Првовенчани), 4. октобар (Св. Стефан Штиљановић), 28. октобар (Св. Арсеније архиепископ), 30. октобар (Св. краљ Милутин), 11. новембар (Св. Стефан Дечански), 2. децембар (Св. краљ Урош), 10. децембар (Св. деспот Јован Бранковић), 13. фебруар (Св. Симеон Мироточиви), 15. јун (Св. кнез Лазар) и 30. јул (Преподобна мати Ангелина). Дана 9. октобра када се славио празник посвећен Светом деспоту Стефану Бранковићу, остао је заповедни празник посвећен апостолу Јакову Алфеову, а 18. јануара уместо празника посвећеног Светом деспоту Максиму, односно Ђорђу Бранковићу, слављен је заповедни празник посвећен светим Атанасију и Кирилу.

⁹ И. Точанац Радовић, *Српски календар верских празника*, 22–24.

¹⁰ J. D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et aplissima collectio*, t. 39, ed. J. V. Marin, L. Petit, Parisiis 1907, 844.

уобличавана одлука о разрешењу 20 празника. Према томе, могао је да настане најкасније крајем августа 1774. године, будући да је већ 4/15. септембра Синод званично обавестио Марију Терезију којих 20 празника има намеру да разреши.¹¹ Списак је сачуван у два преписа. У оба су набројани празници који треба да остану заповедни и међу њима је 13 празника посвећених Србима светитељима. Само један од преписа садржи и 15 великих непокретних заповедних празника који нису довођени у питање. Ти празници су обележени знаком крста испред датума. На основу начина писања и грешака у тексту, може се закључити да је тај препис старији. Из њега је, несумњиво грешком, изостављен празник посвећен Светом Сави. На другом документу је текст преписан читко и пажљиво, са свим празницима посвећеним српским светитељима, међу којима је и Свети Сава. Међутим, из овог списка изостављено је 15 великих празника. Сматрамо да су ти празници неизоставни део саборске одлуке и они су у приређеном тексту обележени косим, италиком словима. На основу ове одлуке Архијерејског синода, у православном календару требало је да буде 50 непокретних заповедних празника. Том броју треба додати покретне празнике Лазареву суботу, Цвети, Велики Петак, Ускрс, Вазнесење и Духове.¹² Занимљиво је да ни у једном од спискова празника није наведен Свети првомученик Стефан, који је уједно и трећи дан Божића. Могуће је да је то учињено под притиском Двора који је у почетку инсистирао на разрешењу трећег дана празновања Божића, Ускрса и Духова. Од захтева се одустало током заседања Синода 1774. године, али су ти празнични дани разрешени 1779. године.

Други документ, насловљен *Примјечанија*, требало би да представља примедбе Синода на нове захтеве владара, како је назначено у уводном тексту. Међутим, према садржају реч је већином о примедбама Марије Терезије на рад Синода. Ту су констатовани и сумирани захтеви који су у међувремену стигли из Беча. Између осталог, указано је на незадовољство владара првобитном одлуком Синода да разреши само 20 празника, због чега је Њихово царско и краљевско величанство сугерисало које још празнике треба разрешити и предложило начин на који то треба учинити. Констатован је захтев да се разреше празници посвећени Србима светитељима иако је у то време Синод био чврсто

¹¹ АСАНУК, Синод, 1774/195.

¹² До краја заседања Синод је, између осталих празника, разрешио Лазареву суботу и Цвети. Они се не наводе у каснијим списковима важећих празника (АСАНУК, Синод, 1775/345; J. D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova*, 741–742, 843–844).

решен да те празнике задржи. Такође је забележен захтев да Синод изабере један национални празник за Србе у Хабзбуршкој монархији, као што је то био празник Св. Константин и Јелена за Грке. У документу је наведена наредба да се у штампани календар празника обавезно уведе подела дана на седмице, са јасном назнаком седмичних и недељних дана, као и то да се укинути празници не обележавају посебним знацима. Марија Терезија учинила је и један уступак Синоду, дозвољавајући тродневно прослављање Божића, Ускрса и Духова. Према садржају, документ је могао да настане током новембра 1774. године, када је Синод наставио расправу о реформи календара.

Приређујући за штампу документа са заседања Архијерејског синода 1774. године, трудили смо се да што мање интервенишемо на тексту и што верније га пренесемо. Писање речи великим и малим словом прилагодили смо савременим стандардима, осим у начину писања назива празника који је остављен онако како стоји у оригиналу. У угластим заградама разрешене су скраћенице. Датуми празника наведени су према старом, Јулијанском календару.

Сремски Карловци, [септембар 1774. године]

Списак непокретних празника који би, према одлуци Архијерејског синода, требало да остану заповедни.

Назнаменованіе

Оныхъ праздниковъ кои въ отъ Всевысочайшихъ мѣсть, ради Восточныя греческія неунитскія церкви предложенномъ, отъ Всем[и]л[о]стивѣйше наименованнаго цесаро-кралѣвскаго комисара генералъ фелдмаршалъ лайтнанта барона отъ Маѣезень собраному Сѣноду данномъ календарѣ, или цѣло изоставлени или разрѣшени, и за будущее разрѣшится проіектирани сут, кое обаче вѣрно Благоговѣнѣйшій Сѣнодъ по должностемъ и совѣсти разрѣшити немощи почитаетъ, но много паче Ея величество отъ всем[и]л[о]стивѣйшемъ благоволеній за будущее тѣхъ празднованіе всепокорнѣйше колѣнопреклонно молити долженствуетъ.

День М[е]с[е]цъ Имена с[вя]тителя
или празника Примѣчанія и вини просимаго празнова-нія. 8.

День	М[е]с[е]цъ	Имена с[вя]тителя или празника	Примѣчанія и вини просимаго празнова-нія.
8.	<i>Септемврія</i>	<i>Рожд[е]ства Прес[ве]тыя Вл[а]д[и]ч[и]цы нашея Б[о]г[оро]дици</i>	
14.	тогоже	Воздвиженіе Ч[а]стнагы Крста	
24.	тогоже	С[ветаго] Сѹмеона, Краля Сербскаго	
26.	тогоже	Преставленіе Ап[о]с[то]ла и Ев[а]нгелиста Иоанна	
4.	Октомврія	С[ветаго] Княза Стефана Щилянвича	
6.	тогоже	С[ветаго] Ап[о]с[то]ла Ѳомы	
9.	тогоже	С[ветаго] Ап[о]с[то]ла Якова Алфеова, и С[ветаго] ¹³ Стефана новаго Деспота Сербскаго	
18.	тогоже	С[ветаго] Ап[о]с[то]ла и Ев[а]нгелиста Луки	
26.	тогоже	С[ветаго] Великом[у]ч[ени]ка Димітріа	
28.	тогоже	С[ветаго] Арсенія Архіеп[ископа] Сербскаго	
30.	тогоже	С[ветаго] Милутина Краля Сербскаго	
8.	Ноемврія	Соборъ С[ветаго] Архістратіга Міхайла	
11.	тогоже	С[ветаго] Стефана Дечанскаго Краля Сербскаго	
13.	<i>тогоже</i>	<i>С[ветаго] Иоанна Златоустаго</i>	
14.	тогоже	С[ветаго] Ап[о]с[то]ла Филиппа	
16.	тогоже	С[ветаго] Ап[о]с[то]ла и Ев[а]нгелиста Матѳеа	
21.	<i>тогоже</i>	<i>Входъ в Храмъ Прес[ветія] Б[о]г[оро]д[и]ци</i>	
30.	тогоже	С[ветаго] Ап[о]с[то]ла Андреа	
2.	Декемврія	С[ветаго] Уроша Краля Сербскаго	
5.	тогоже	Преп[о]д[обнаго] Саввы ос[ве]щеннаго	
6.	<i>тогоже</i>	<i>С[ветаго] Николая</i>	
10.	тогоже	С[ветаго] Иоанна Деспота Сербскаго	
25.	<i>тогоже</i>	<i>Рожд[е]ство Г[оспо]да нашего И[суса] Х[риста]</i>	
26.	<i>тогоже</i>		

¹³ У старијем тексту пише П[реподобни].

День	М[е]с[е]ць	Имена с[вя]тителя или празника	Примѣчания и вини просимаго празднованія.
1.	Јануаріа	Обрѣзаніе Г[оспо]да нашего И[суса] Х[риста]	
6.	тогоже	Б[о]гоявленіе	
7.	тогоже	Соборъ С[ветаго] Крстителя и Претечи Јоанна	
14.	тогоже	С[ветаго] Саввы Архіеп[и]ск[о]па Сербскаго	
18.	тогоже	С[ветаго] Маѣима новаго Деспота Сербскаго	
25.	тогоже	С[ветаго] Григоріа Архіеп[и]ск[о]па Константіна Града	
30.	тогоже	С[ветих] тріех С[ве]тителей Василіа Великаго, Григоріа Богослова и Јоанна Златоустаго	
2.	Февруаріа	Сретеніе Г[оспо]да нашего И[суса] Хр[и]ста	
13.	тогоже	С[ветаго] Сѣмеона Сербскаго	
9.	Марта	С[ветих] Четиредесят мученикъ	
25.	тогоже	Благовѣщеніе Прес[ве]тѣя Б[о]г[о]р[о]д[и]ци	
23.	Априліа	С[ветаго] Великом[у]ч[ени]ка Георгіа	
25.	тогоже	С[ветаго] Ап[о]с[то]ла и Ев[а]нгеліста Марка	
8.	Маій	С[ветаго] Јоанна Евангеліста	
9.	тогоже	Пренесеніе мощей С[ветаго] Ніколая	
21.	тогоже	С[ветих] Константіна и Елени	
11.	Іоніа	С[ветих] Ап[осто]л[ов] Варѣоломеа и Варнавы	
15.	тогоже	С[ветаго] Лазара Кнѣза Сербскаго	
24.	тогоже	Рожд[ества] С[ветаго] Јоанна Крстителя	
29.	тогоже	С[ветих] Ап[остолов] Петра и Павла	
20.	Іуліа	С[ветаго] Пророка Или	
30.	тогоже	Преп. Ангеліни Деспотицы Сербскія	
6.	Августа	Преображеніе	
9.	тогоже	С[ветаго] Ап[о]с[то]ла Матѣиа	
15.	тогоже	Успеніе Прес[ве]тѣя Б[о]г[о]р[о]д[и]цы	
19	тогоже	Усѣкновеніе С[ветаго] Јоанна Крстителя	

(АСАНУК, Синод, 1774/236)

* * *

Сремски Карловци, [новембар 1774. године]

Концепт са сумираним новим захтевима Марије Терезије у вези са реформисањем календара празника.

Примџчанія

Сверху оных от Ихъ цесаро-кравлев[скаго] велич[ест]ва код Греческія неунитскія церкви от части разрѣшити, от части же в' другія праздничныя дни пренести представленных праздников.

Прво: Да при оных от Сѣнода самага разрѣшити представленных 20 праздников, еще 26го октоврїа назначенный праздникъ Димитріа, 23го априлїа назначенный праздникъ Георгїа, 25го јануарїа назначенный праздникъ Григорїа и 13го ноемврїа назначенный праздникъ Јоанна Златоустаго, цѣло двигнется. Равнимъ начиномъ

Второ: 9го маја бываемый праздникъ Пренесенїа мощей Ніколаа на 6^и декемврїа пренести се, слѣдователнѣ в' день имене сего С[ве]таго купно праздневати ся имать. И егда

Третіе: Препятствїа нѣсть, неунітским в' вѣрѣ союзнимъ Грекомъ и Иллѣромъ 27го маїа бываемый Праздникъ Константіна и Елени¹⁴ оставити, но такоѣрь и Сѣноду дозволити, из оных 4го, 9го и 28го октоврїа, 11го ноемврїа, 2го декемврїа, 14го и 18го јануарїа, 13го феvруарїа, и 15го іонїа бываемых провинціалныхъ праздниковъ единъ како нарочный національный праздникъ избрати, и за еданъ особливый праздникъ опредѣлити.¹⁵ Тако прямо тому

Четверто: Да прочїи предназначенныхъ праздниковъ пренести се и каждїи сих провинціалныхъ праздниковъ с ближнимъ апостола или инаго коего праздникомъ соединити се имуть.

¹⁴ Овде је начињена случајна грешка, празник је 21. маја по старом календару.

¹⁵ Наведени су празници посвећени српским светитељима Св. Стефану Штиљановићу (4. октобар), Св. деспоту Стефану (9. октобар), Св. архиепископу Арсенију (28. октобар), Св. Стефану Дечанском (11. новембар), Св. цару Урошу (2. децембар), Св. Сави (14. јануар), Св. деспоту Максиму (18. јануар), Св. Симеону (13. фебруар) и Св. кнезу Лазару (15. јун).

Въ коемъ пункти Ихъ велич[ест]во на послушаніе Сѵнода надѣются, да онъ сію всевысочайшую м[и]л[о]сть коею празднованіе назначенныхъ провинціальныхъ праздниковъ по мѣрѣ всевысочайше Имъ пристоящаго права недвижутъ, злѣупотребити не будетъ, но паче съ бл[а]годареніемъ признати, и с' онимъ поразумѣніемъ, по коему Ч[а]стный Сѵнодъ самъ празднкъ Стефана и Ангелины на 9ый октоврїа с' Яковомъ Алфевимъ, и праздникъ Милутина на 28. октоврїа с' праздникомъ Арсенїа соединяетъ, и сія провинціалнїя праздники пренесль такоѣрь и при сихъ прочихъ покорити се и тѣмъ Всевысочайшаго Бл[а]говоленїа далше достойна себе учинити. Гдѣ прямо тому Ихъ велич[ест]во в' іавный знакъ всевысочайшїа Ихъ земле державныя м[и]л[о]сти, оныя от Ч[а]стнаго Сѵнода представленныя прочїя праздники, и ако су оны еще числомъ многїи, за сад тако оставляютъ, и неунітскимъ в' вѣрѣ союзникомъ еще далше тридневное празднованіе Рождества Хр[и]стова, Воскрс[е]нїя и Пентикостїа всемил[о]стивѣйше дозволяютъ. Само да еще далше

Пето: Она непщевателнѣ из самага погрешенїа червеною фарбою назначена имена Константина, Міхаила и Θεодора 21го маїа, и Алеџандра 29го авг[у]ста, которїи оба сїи засад невѣдомїи праздници, како праздници наметати се не имутъ, черною фарбою назначатся. Такожде

Шесто: У Календару седмиенный мееодъ всячески да уведется, и той съ яснымъ назначеніемъ седмичныхъ и недѣльныхъ днехъ на тѣпъ произведется. Ничто менше

Седмо: От оныхъ нынѣ и прежде двигнутыхъ праздниковъ не нужно назначенныя звѣздици конечно да изгладетсе и сїи двигнутїи праздници черною фарбою, јакоже прочїи работнїи дни без различїа в' Календарь внесутся. На послѣдокъ

Осмо: Нарездует се да за содержати равно образїе имена провинціахъ или мѣстахъ цѣло и во всемъ да изоставятся, а само состоянїе или собственнїи характеръ с[ве]таго, есть ли пустинникъ, јеромонахъ, мученикъ, еп[и]скопъ или краль былъ, приложится.

(АСАНУК, Синод, 1774/263)

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ – LIST OF REFERENCES

ИЗВОРИ – PRIMARY SOURCES

Необјављени извори – Unpublished Primary Sources

Архив Српске академије наука и уметности у Сремским Карловцима [Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima]

– Фонд Митрополитско-патријаршијски архив, Б [Fond Mitropolitsko-patrijaršijski arhiv, B]

– Фонд Свети Архијерејски Синод [Fond Sveti Arhijerejski Sinod]

Објављени извори – Published Primary Sources

Mansi J. D., *Sacrorum conciliorum nova et aplanissima collectio*, t. 39, ed. J. B. Marin, L. Petit, Parisiis 1907.

Sammlung aller k.k. Verordnungen und Gesetze vom Jahre 1740 bis 1780 [Kropatscek J. (Hg.)], B. 6, Wien 1786.

Руvaraц Д., *Рад синодски 1774. и 1775*, Српски Сион XIII (1903) [Ruvarac D., *Rad sinodski 1774. i 1775*, Srpski Sion XIII (1903)]

ЛИТЕРАТУРА – SECONDARY WORKS

Szabo F. A. J., *Kaunitz and Enlightened absolutism 1753–1780*, Cambridge 1994.

Костић М., *Гроф Колер као културнопросветни реформатор код Срба у Угарској у XVIII веку*, Београд 1932 [Kostić M., *Grof Koler kao kulturnoprosvetni reformator kod Srba u Ugarskoj u XVIII veku*, Beograd 1932]

Точанац Радовић И., *Српски календар верских празника и терезијанска реформа*, Зборник МС за историју 91 (2015) 7–38 [Točanac Radović I., *Srpski kalendar verskih praznika i terezijanska reforma*, Zbornik MS za istoriju 91 (2015) 7–38]

Isidora Točanac Radović

**THE HOLY SYNOD OF BISHOPS ON REPEALING ORTHODOX
JUSSIVE HOLIDAYS IN 1774**

Summary

During the 18th century, at the time of the reform in the Metropolis of Sremski Karlovci, the Serbian religious calendar was reformed as well. The annulment of the jussive holidays that were celebrated as non-working days was done in three steps by the Holy Synod of Bishops which was under a heavy pressure by the ruler. At the beginning of the reform in 1769, the orthodox calendar had 121 jussive holidays. After the third reduction, made in 1786, there were 29 of them left. At the time of the second reduction of orthodox holidays, which started in 1774, among the repealed holidays were those dedicated to Serbian saints. In the calendar there was only one Serbian holiday dedicated to Saint Sava, who was proclaimed the national defender.

Two documents, presented in this paper, were created during the session of the Holy Synod of Bishops in 1774. The first document contains the list of 35 jussive holidays which, in the opinion of the Bishops, must not be repealed. Among them are 13 holidays dedicated to Serbian saints. Although this was not the final solution, this decision indicates that the Synod attempted to reject demands and resist the pressures from Vienna. The second document contains mostly Maria Theresa's remarks on the former work and decisions of the Synod, as well as new requirements indicating the direction in which the reform of the orthodox calendar should continue.

Keywords: Holy Synod, calendar of religious holidays, jussive holidays, reduction of holidays, Serbs, Habsburg Monarchy, Metropolis of Sremski Karlovci, 18th century.

Чланак примљен: 30. 03. 2017.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 31. 05. 2017.